

Отримано: 26 червня 2016 р.*Прорецензовано:* 03 липня 2016 р.*Прийнято до друку:* 01 серпня 2016 р.

Ткаченко Н. В. Концепти сучасних уявлень про економічну природу фінансового посередництва / Н. В. Ткаченко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», вересень 2016. – № 2(30). – С. 103–108.

УДК: 336.76

JEL-класифікація: G20

Ткаченко Наталія Володимирівна,*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту,
Черкаський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»*

КОНЦЕПТИ СУЧАСНИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ЕКОНОМІЧНУ ПРИРОДУ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

Висвітлено основні причини, що спонукали виникнення на фінансовому ринку різноманітних видів посередницької діяльності та подано стимулюючі фактори розвитку українського інституту фінансового посередництва в кін. ХХ – поч. ХХІ століття. Обґрунтовано неправомірність підміни понять «фінансовий посередник» та «фінансове посередництво», здійснено оцінку існуючих теоретичних підходів до визначення сутності поняття «фінансове посередництво» і сформульовано концептуальні засади трактування його змісту. На основі з'ясування основних доміант теорії фінансового посередництва доведено, що цей феномен необхідно розглядати комплексно з огляду на професійну діяльність фінансових інститутів, які спеціалізуються на наданні фінансових послуг, спрямованих на задоволення фінансових потреб економічних агентів шляхом організації руху вартості та трансформації збережень в інвестиції, та інших інститутів фінансового ринку, які сприяють забезпеченню ефективності і безпеці такої трансформації.

Ключові слова: фінансове посередництво, фінансові посередники, фінансові інститути, послуги у сфері фінансового посередництва, трансформація заощаджень в інвестиції.

Ткаченко Наталья Владимировна,*доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансов и кредита,
Черкасский институт ГВУЧ «Университет банковского дела»*

КОНЦЕПТЫ СОВРЕМЕННЫХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ О ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПРИРОДЕ ФИНАНСОВОГО ПОСРЕДНИЧЕСТВА

Изложены основные причины, которые побудили возникновение на финансовом рынке различных видов посреднической деятельности и представлены стимулирующие факторы развития украинского института финансового посредничества в кон. ХХ – нач. ХХІ века. Обоснованно неправомерность подмены понятий «финансовый посредник» и «Финансовое посредничество», осуществлено оценку существующих теоретических подходов к определению сущности понятия «финансовое посредничество» и сформулированы концептуальные основы трактовки его содержания. На основе уяснения основных доминант теории финансового посредничества доказано, что этот феномен необходимо рассматривать комплексно с учетом профессиональной деятельности финансовых институтов, которые специализируются на предоставлении финансовых услуг, направленных на удовлетворение финансовых потребностей экономических агентов путем организации движения стоимости и трансформации сбережений в инвестиции, и других институтов финансового рынка, которые содействуют обеспечению эффективности и безопасности такой трансформации.

Ключевые слова: финансовое посредничество, финансовые посредники, финансовые институты, услуги в сфере финансового посредничества, трансформация сбережений в инвестиции.

Nataliya Tkachenko,*doctor of Economics, professor, head of Department of Finance and Credit of Cherkassy Institute
of the State Higher Educational Establishment «The University of Banking»*

CONCEPTS OF MODERN IDEAS ABOUT ECONOMIC NATURE OF FINANCIAL MEDIATION

The basic reasons that prompted the emergence of various types of mediation on the financial market are defined. The stimulating factors of the Ukrainian Institute of financial intermediation development in the end of ХХ – beginning of ХХІ century are presented. The incorrectness of renaming «the financial intermediary» into «the financial intermediation» is found. An assessment of the existing theoretical approaches to defining the essence of the concept of «financial intermediation» is assessed and the conceptual foundations of the interpretation of its content are formulated. On the basis of research of the financial intermediation theory was identified that this phenomenon should be considered comprehensively, taking into account the professional activities of financial institutions that specialize in providing financial services to meet the financial needs of economic agents by organizing the movement of value and transformation of savings into investments, and other institutions financial market, which contribute to the effectiveness and safety of such a transformation.

Keywords: financial intermediation, financial intermediaries, financial institutions, services in the field of financial intermediation, the transformation of savings into investments.

Постановка проблеми. У діяльності будь-якого суб'єкта ринку в окремі періоди часу виникає тимчасова потреба в додаткових грошових ресурсах. У той час як існують й інші суб'єкти, у яких є надлишок грошових ресурсів щодо існуючих потреб. Звідси зрозуміло, що на ринку паралельно функціонують дві категорії суб'єктів: ті, які мають надлишок грошових ресурсів, та ті, які відчують потребу в них. Зрозуміло, виникає попит і пропозиція на тимчасово вільні грошові кошти, що обумовлює розвиток фінансового ринку, якому в ринковій економіці відводиться провідне місце, з огляду на необхідність забезпечення економічних агентів фінансовими ресурсами. На окремих сегментах фінансового ринку здійснюються операції із залучення та розміщення тимчасово вільних коштів як безпосередньо між його учасниками, так і за участю фінансових посередників. У діяльності фінансових посередників зацікавлені як продавці фінансових ресурсів, так і покупці, оскільки всі вони отримують певні переваги та вигоди від взаємодії з посередниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика виникнення і розвитку ринку грошей і ринку капіталу, створення умов для задоволеності потреби економічних агентів в обміні грошових коштів, їх переміщенні, вкладенні та надійному зберіганні є постійним та архіважливим напрямом наукових пошуків. На сьогодні є низка фундаментальних наукових праць, у яких на високому теоретико-методологічному рівні обґрунтовуються базисні положення, на котрих базується наукове уявлення про фінансове посередництво, зокрема це праці Д. Ван-Хуза, Л. Міллера та ін. На наукові досягнення цих авторів у своїх дослідженнях спираються українські вчені О. Вовчак, А. Гальчинський, В. Геєць, О. Данілов, Д. Долбнева, О. Драган, С. Герасимова, В. Зимовець, С. Зубик, В. Корнеєв, Л. Крентовська, П. Рубанов, Н. Яременко, С. Черкасова, В. Ходаківська, І. Школьник та ін., а також їх російські колеги Е. Григор'єва, С. Корнева, Е. Помогаєва, Ю. Тарасова та ін.

Аналізуючи надбання економічної думки Заходу, напрацювання представників вітчизняної економічної науки слід констатувати, що досі залишаються незрозумілими окремі базові положення фінансового посередництва, до того ж багато дослідників проводять ототожнення чи то паралель між поняттями «фінансовий посередник» та «фінансове посередництво». Тому ґрунтовні дослідження розвитку сучасних уявлень про економічну природу фінансового посередництва та критичний аналіз цього поняття обумовлює адекватність аксіоматичного базису, що слугуватиме теоретичним підґрунтям для розроблення науково-обґрунтованого бачення глибинної сутності фінансового посередництва.

Мета і завдання дослідження. Вищесказане визначило мету цієї статті, яка полягає в поглибленому вивченні сучасних уявлень про економічну природу та аксіоматичні положення фінансового посередництва, що слугує підґрунтям для з'ясування відмінності з поняттям «фінансовий посередник» та формує базис для подальшої кваліфікації фінансового посередництва з огляду на специфіку пропонованих послуг як первинних, так і вторинних.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, інститут фінансового посередництва формувався в процесі тривалого історичного розвитку. Виникнення та розвиток на фінансовому ринку розмаїття видів посередницької діяльності відбувалось еволюційно або іншими словами поступово, чому сприяли такі причини:

- 1) невідповідність між темпами зростання виробництва та межами індивідуального накопичення капіталу;
- 2) протиріччя між дискретністю та необхідністю забезпечення безперервності виробничого процесу;
- 3) невідповідність між потребою інвестора в отриманні доходу та можливості його виходу на ринок інвестицій;
- 4) наявність дисбалансу в розмірах активів і пасивів економічних суб'єктів.

Найбільш активна стадія розвитку фінансового посередництва припала на кінець ХХ – початок ХХІ століття. На нашу думку, найбільш суттєвими факторами, що слугували в цей час поштовхом до розвитку українського інституту фінансового посередництва, були: стабілізація української економіки, підвищення доходів населення, покращення фінансового становища суб'єктів господарювання тощо (рис. 1).

Рис. 1. Стимулюючі фактори розвитку українського інституту фінансового посередництва наприкінці ХХ – початку ХХІ століття

Джерело: складено автором.

Сьогодні фінансові посередники складають особливу групу інститутів посередництва, що функціонують на ринку. З огляду на те, як здійснюється та розвивається фінансове посередництво, залежить ступінь ефективності використання фінансових ресурсів суспільства і держави. Це виявляється у спроможності фінансового ринку акумулювати фінансові ресурси в конкурентному середовищі, ефективно ними управляти з метою досягнення максимальної віддачі розміщених ресурсів з точки зору досягнення економічних інтересів та забезпечення довгострокового економічного зростання. До того ж влучно відзначає І. О. Школьник, що фінансове посередництво «сприяє прискоренню не лише фінансових, але і товарних потоків, окрім того й забезпечує мінімізацію пов'язаних із цим суспільних витрат» [1, с. 20].

Не зважаючи на тривалу історію становлення фінансового посередництва, в економічній думці досі спостерігається плутанина в трактуванні окремих понять. Так, часто дефініцію «фінансове посередництво» підміняють поняттям «фінансові посередники» [2; 3; 4; 5; 6]. З огляду на це, вважаємо за необхідне дати оцінку існуючим теоретичним підходам до визначення сутності поняття «фінансове посередництво» та сформулювати концептуальні засади трактування його змісту.

Значна кількість учених-дослідників (С. Черкасова, Ю. Гаркуша, П. Рубанов, В. Корнеєв, Є. Помогаєва та ін.) акцентують увагу на визначенні сутності фінансового посередництва як «діяльності»:

– яка містить переміщення грошових ресурсів із традиційних чи малоефективних сфер використання в нові, більш ефективні сфери шляхом: залучення нових грошових ресурсів з урахуванням схильності власників заощаджень і створення «вторинних зобов'язань»; інформування інвесторів про методи ефективного використання ресурсів; управління ризиками, які притаманні різним активам; страхування різних видів ризику; спеціалізації операцій [7, с. 51];

– з акумуляції та перерозподілу наявного в суспільстві вільного капіталу та реалізації фінансових операцій, що супроводжують ці процеси [8, с. 56];

– банківських і небанківських фінансових установ щодо задоволення економічних потреб клієнтів шляхом надання їм відповідних фінансових послуг [9, с. 78];

– опосередкованої діяльності інститутів щодо ефективного нагромадження, управління та перерозподілу капіталів шляхом надання фінансових послуг, спільної діяльності сукупності фінансових інститутів із забезпечення безперервності руху капіталу між економічними суб'єктами, що реалізується через подвійний обмін борговими вимогами і зобов'язаннями [10, с. 22].

На думку С. С. Корневої [11], підхід до фінансового посередництва як діяльності є традиційним. Дослідниця вважає, що фінансове посередництво слід розглядати з інституціональних позицій, – як трансакційний інститут, який здійснює різного роду трансакції (передачу прав власності) між кредиторами і позичальниками з приводу управління рухом фінансових ресурсів. Спільною рисою в наведених визначеннях є те, що зацентровано увагу, насамперед, на діяльності з акумуляції, нагромадження та перерозподілу фінансових ресурсів, водночас у якості характерної відмінності можна виділити відсутність в окремих підходах до трактування дефініції «фінансове посередництво» наголосу на інвестиційній та допоміжній діяльності в частині надання різноманітних інформаційних, юридичних, консалтингових послуг у сфері фінансів.

Натомість Д. В. Долбнева значно ширше розглядає фінансове посередництво, під яким розуміє «певний різновид фінансової діяльності банківських і небанківських фінансово-кредитних установ, спрямованої на залучення і перерозподіл фінансових ресурсів між суб'єктами ринку з метою їх ефективного інвестування, на продаж фінансових послуг і продуктів, здійснення операцій із цінними паперами та надання інформаційно-консультативних послуг на основі отриманих дозволів (ліцензій)» [12, с. 271].

Інша група вчених (Р. Л. Міллер, О. В. Драган, В. В. Зимовець та інші) висвітлюють фінансове посередництво як систему інститутів, інструментів і ринків, які задовольняють потреби різних економічних суб'єктів. Причому визначальну роль в організації взаємодії елементів такої системи відіграють саме фінансові інститути, сукупність яких формує суб'єктне наповнення поняття «фінансове посередництво». Так, Р. Л. Міллер та Д. Д. Ван-Хуз під фінансовим посередництвом розуміють «розгалужену мережу, у якій фінансові інститути різного типу торгують різноманітними фінансовими активами (інструментами) на багатьох спеціалізованих фінансових ринках» [13]. Приблизно аналогічної думки дотримуються й інші вчені, акцентуючи увагу на тому, що фінансове посередництво є «випуском ліквідних боргових зобов'язань із метою отримання грошей та їх подальшого вкладення в менш ліквідні активи» [14].

О. В. Драган трактує фінансове посередництво як «систему опосередкованого фінансування, що полягає в залученні фінансових ресурсів із метою їх подальшого розміщення у фінансові активи» [15, с. 226]. Таке бачення є тотожним поглядам В. В. Зимовця та С. П. Зубика [16, с. 4].

Ми вважаємо, що фінансове посередництво слід розглядати одночасно як явище і як процес. Як явище фінансове підприємництво відображає сукупність відносин (економічних, правових, організаційних та ін.), пов'язаних із наданням фінансових послуг та спрямованих на отримання бажаного результату у вигляді прибутку. Фінансове посередництво як процес є послідовністю дій, спрямованих на залучення

тимчасово вільних фінансових ресурсів, їх акумуляцію та розміщення у фінансові та матеріальні активи, а також створення організаційних, технологічних, інформаційних, правових та інших умов для цього.

У зв'язку з викладеним, не можна обійти увагою обмеженість трактування фінансового посередництва в Господарському кодексі України [17], у якому під ним розуміють діяльність, пов'язану з одержанням та перерозподілом фінансових коштів. Вважаємо таке визначення фінансового посередництва є звуженим, адже в ньому немає місця наданню допоміжних послуг у сфері фінансового посередництва, тобто до наведеного трактування не віднесено діяльність установ, пов'язану із фінансовим посередництвом. Такий підхід не узгоджується з Класифікацією видів економічної діяльності [18], у якій послуги у сфері фінансового посередництва поділяються на три групи та включають послуги з грошового та фінансового посередництва, послуги зі страхування і пенсійного забезпечення, крім послуг із обов'язкового соціального страхування, та допоміжні послуги у сфері фінансового посередництва (рис. 2). До того ж, фінансові інститути не просто одержують та перерозподіляють фінансові ресурси, а здійснюють трансформацію заощаджень в інвестиції шляхом розміщення акумульованих коштів у фінансові активи.

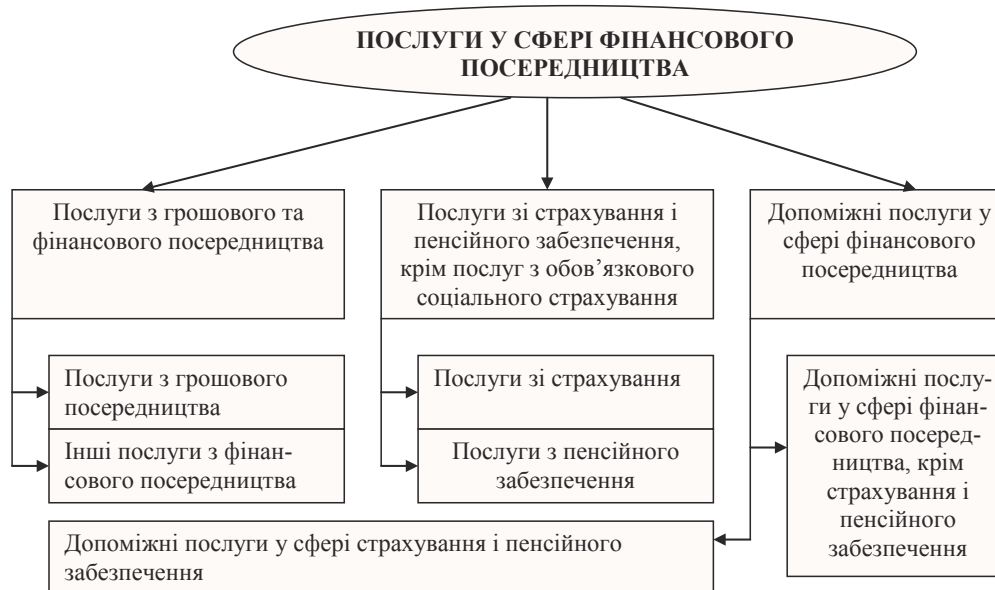

Рис. 2. Класифікація послуг у сфері фінансового посередництва

Джерело: складено автором.

Узагальнюючи викладене вище, можна дійти висновку, що в економічній літературі фінансове посередництво розглянуто у двох аспектах:

– по-перше, у традиційному (вузькому) розумінні цього терміну, тобто як діяльність фінансових установ, що опосередковує рух коштів від індивідуальних інвесторів до їх кінцевих користувачів і передбачає залучення та розміщення коштів від власного імені;

– по-друге, у широкому розумінні як будь-яка посередницька діяльність на фінансових ринках, що проваджується не лише тими установами, що виконують функцію посередника в акумулюванні коштів і надання їх іншим економічним агентам, а й тими установами, котрі виконують допоміжні функції у фінансовій сфері: надають розрахункові, інформаційні або консультаційні послуги.

На нашу думку, основними атрибутами фінансового посередництва є: мета, суб'єктний склад, інструментарій, функціональне призначення, середовище функціонування, форми регулювання (табл. 1).

Фінансове посередництво в більшості розвинених країн поділяється на два типи: банківське та небанківське фінансове посередництво. У цьому аспекті не є виключенням й українська практика. Але варто зазначити, що домінуюча роль у провадженні фінансового посередництва належить банківським установам, хоча за останній час активізувалося й небанківське, зокрема за рахунок зростання страхового бізнесу. До речі історично, інституту страхування належить важлива роль в процесі суспільного відтворення. Це проявляється не лише у здатності страхових компаній мінімізувати економічні ризики та знижувати ступінь невизначеності господарської діяльності, але й у неменшому ступені – наявності інвестиційної функції страхового фонду, що свідчить про багатофункціональність інституту страхування. Саме тому підвищення ролі страхових компаній у системі фінансового посередництва, посилення їх взаємодії з іншими фінансовими посередниками дозволить забезпечити перехід української економіки на новий якісний рівень.

Таблиця 1

Основні атрибути фінансового посередництва

Назва	Характеристика
Мета	Надання фінансових послуг щодо агрегування капіталу та трансформації обсягів, термінів і ризиків його використання, забезпечуючи зниження трансакційних витрат в умовах асиметрії інформації, сприяння ефективній взаємодії учасників фінансового ринку та оптимізації розміщення фінансових ресурсів в економіці.
Суб'єктний склад	– оференти фінансових послуг: комерційні банки та небанківські фінансові посередники (ощадно-страхові, кредитні, інвестиційні); – споживачі фінансових послуг до яких належать як постачальники тимчасово вільних коштів (фізичні та юридичні особи, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які розміщують грошові кошти у вклади, у цінні папери емітентів, купують страхові поліси та інше), так і позичальники тимчасово вільних коштів (суб'єкти фінансового ринку, які мають потребу в залученні фінансових ресурсів); – допоміжні установи, які є частиною інфраструктури фінансового ринку та сприяють ефективній трансформації заощаджень в інвестиції; – держава в особі відповідних органів нагляду; – саморегулювні організації.
Інструментарій	Фінансові інструменти – різноманітні фінансові документи, які обертаються на ринку, мають грошову вартість і за допомогою яких здійснюються операції на фінансовому ринку: фінансові активи, фінансові зобов'язання (боргові фінансові інструменти) та інструменти власного капіталу (дольові фінансові інструменти).
Функціональне призначення	– трансформація заощаджень в інвестиції; – підвищення мобільності капіталу; – зниження вартості залучення коштів; – подолання бар'єрів невизначеності (асиметричної інформації); – професійний відбір об'єктів інвестування; – економія на масштабах операцій; – моніторинг та управління ризиками інвестування.
Середовище функціонування	Фінансовий ринок на якому відбувається перерозподіл тимчасово вільних грошових коштів через фінансових посередників на основі використання фінансових інструментів і надання фінансових послуг, поєднаних у фінансові продукти.
Форми регулювання	Державне регулювання, саморегулювання, неформальні норми.

Джерело: складено автором.

До того ж потрібно зважати і на той факт, що сучасний етап прискорення глобалізації суттєво модернізує функції фінансових посередників, ускладнюючи їх. І це, своєю чергою, потребує постійної актуалізації структурно-логічної схеми трансформації фінансового посередництва в Україні під впливом глобалізації [19, с. 84].

Висновки. Із вищенаведеного випливає, що під час теоретичного аналізу фінансового посередництва важливо розуміти, що економічні агенти діють на фінансових ринках, що складаються з великої кількості фінансових установ, які не лише надають послуги з фінансового посередництва, але й виконують допоміжні функції у фінансовій сфері.

Узагальнюючи результати критичного вивчення сучасної палітри поглядів на економічну природу фінансового посередництва, можна констатувати некоректність ототожнення понять «фінансове посередництво» та «фінансове посередництво», зважаючи на їх відмінну глибинну сутність та змістовне навантаження. Це пояснюється тим, що фінансове посередництво є професійною діяльністю фінансових інститутів, що спеціалізуються на наданні фінансових послуг, спрямованих на задоволення фінансових потреб економічних агентів шляхом організації руху вартості та трансформації збережень в інвестиції, та інших інститутів фінансового ринку, що сприяють забезпеченню ефективності і безпеці такої трансформації. З наведеного визначення слідує, що фінансове посередництво, по-перше, кваліфікується як професійна діяльність; по-друге, поєднує діяльність фінансових інститутів, що безпосередньо спрямована на залучення і перерозподіл фінансових ресурсів між суб'єктами ринку з метою їх ефективного інвестування, з діяльністю інших інститутів, що пропонують різноманітні інформаційні, юридичні, консалтингові послуги на фінансовому ринку. А комплекс послуг, який пропонують у сфері фінансового посередництва ринкові інститути, містить: основні послуги у сфері фінансового посередництва або первинні, які спрямовані на одержання та перерозподіл фінансових ресурсів; додаткові послуги у сфері фінансового посередництва або вторинні, зумовлені наданням необхідних розрахункових, інформаційних або консультаційних послуг.

Література:

1. Школьник І. О. Фінансовий ринок України : сучасний стан і стратегія розвитку : монографія / І. О. Школьник. – Суми : ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС НБУ, 2008. – 348 с.

2. Вовчак О. Фінансове посередництво : економічна сутність і класифікація / О. Вовчак, Л. Крентовська // Вісник НБУ. – 2012. – №8. – С. 4–9.
3. Герасимова С. В. Роль фінансових посередників в організації інвестиційної діяльності акціонерних товариств / С. В. Герасимова // Фінанси України. – 2007. – №4. – С. 103–111.
4. Рубанов П. М. Види та роль фінансових посередників на сучасному етапі розвитку фінансової системи // П. М. Рубанов // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – №3(15). – С. 204–209.
5. Яременко Н. Профессиональная этика и социальная ответственность финансовых посредников / Н. Яременко // Insurance Top. – 2009. – №3. – С. 62–65.
6. Ходаківська В. А. Ринок фінансових послуг: навч. посібн. / В. П. Ходаківська, О. Д. Данілов. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 501 с.
7. Інноваційна стратегія управлінських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Смовженко. – К. : Знання України, 2002. – 336 с.
8. Черкасова С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посібник для ВНЗ / С. В. Черкасова. – Львів : Магнолія, 2008. – 496 с.
9. Корнеєв В. В. Модифікація форм фінансового посередництва в Україні / В. В. Корнеєв // Фінанси України. – 2008. – №1. – С. 77–85.
10. Помогаєва Е. А. О модификации функций финансового посредничества / Е. А. Помогаева // Вестник ХГАЭП. – 2010. – №1(46). – С. 21–28.
11. Корнева С. С. Финансовое посредничество: институциональный анализ // С. С. Корнева // Известия ОГАУ. – №4(16). – 2007. – С. 217–220.
12. Долбнева Д. В. Теоретико-практичні аспекти фінансового посередництва в Україні / Д. В. Долбнева // Інноваційна економіка. – 2011. – №6. – С. 270–274.
13. Миллер Л. Р. Современные деньги и банковское дело / Л. Р. Миллер, Д. Д. Ван-Хуз / пер с англ. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 856 с.
14. Григорьева Е. М. Финансовые предпринимательские структуры: трансформация под влиянием рыночной конъюнктуры : монография / Е. М. Григорьева, Ю. А. Тарасова. – СПб. : ИД «Петрополис», 2010. – 368 с.
15. Драган О. В. Правові наслідки діяльності фінансових посередників на вітчизняних ринках фінансових послуг / О. В. Драган // Університетські наукові записки. – 2009. – №1 (29). – С. 226–229.
16. Зимовець В. В. Фінансове посередництво : навч. посібник / В. В. Зимовець, С. П. Зубик. – К. : КНЕУ, 2006. – 288 с.
17. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня. 2003 року, № 435-IV, із зм. і доп. // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №18, №19-20. – Ст. 144.
18. Класифікації видів економічної діяльності Держспоживстандарту України (ДК 009:2005) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.org/uk/work/klass200n.htm>.
19. Ткаченко Н. В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток фінансових посередників // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «економіка»: збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'ячук. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 26. – С. 81–88.